

La Stupca

Părăsind țărnicurile însoritei Mediterane, după o călătorie de aproape patru zile și patru nopți, Ciprian Porumbescu cobora în gara Ișcani extenuat de drum și vlăguit de boală. Fiindu-i "prea greu a prourma călătoria încă astăzi mai departe", rămâne peste noapte la Lola Lichtenberger, iar în dimineața următoare, după ce a aflat ce s-a mai petrecut în familia Gorgon, porcede spre Stupca.

Trecerea bruscă de la primăvara mediteraneană la iarna bucovineană a determinat agravarea bolii de care suferea. Într-o scrisoare către Nastasi, redactată numai la 14 zile de la sosire, i se plângea că, de când a venit de pe Riviera, zace neconținut ținutul la pat, tușește și nu-și află echilibrul sufletesc. "Diferența grozavă între clima italiană și cea de aici, lipsa de aer proaspăt, cald, mă face să pierd tot ce, cu atâtea greutate, mi-am câștigat în Italia. Medicul vine, mediul se duce și numai atâtea mângâiere-mi dă că, dacă o să se facă mai cald și mie o să-mi fie mai bine. La noi e iarnă grea, zăpadă de jumătate de metru și mai bine, frig de 15-20 grade, așa că e necesar să stau tot timpul în pat."

De la o zi la alta, artistul de la Stupca se simțea tot mai sleit de puteri, încât nici nu mai era capabil să redacteze, fără întrerupere, o misivă către prietenii din alte localități. Eforturile fizice de acest fel îl extenuau. Simțindu-și sfârșitul aproape, la 25 martie 1883, Ciprian se tânguia: "Pe zi ce trece mă simt tot mai slab și mai debil și mi-e teamă că nu mai am mult de încurcat lumea asta..."

În momente de acalmie, gândurile îi zburau spre cele mai frumoase clipe ale împlinirilor trăite la Brașov, unde, înainte de plecarea la Nervi, puse la cale, împreună cu Theochare Alexi, realizarea unei noi opere, *Noaptea Sf. Gheorghe*. Compozitorul nu era îngrijorat prea tare de faptul că-și va pierde slujba din orașul de la poalele Tâmppei, deoarece ar putea găsi o alta, de "director al corului (de) la Mitropolie, din Cernăuți", ci, mai ales, era frământat de soarta ce o vor avea realizările de până atunci și proiectele de viitor, cărora nu le putea da curs datorită stării sale sanitare. Prevenitor, expediază o scrisoare lui Tudor Flondor, la Cernăuți, prin care îl roagă să vină la Stupca. După câteva zile invitatul îi trece pragul casei. Nevoind ca ideea unei noi opere naționale să moară odată cu el, Ciprian îi înmânează oaspetelui un caiet ce cuprindea schița operetei în patru acte, *Noaptea Sf. Gheorghe*, concepută în ultimele momente ale existenței sale, pentru librețul lui Alexi. Tot acum, spre a nu i se irosi munca de organizare și afirmare a corului bisericesc din Șcheii Brașovului, Ciprian îl roagă pe Lazăr Nastasi să intervină pe lângă Gh.Dima, pentru a-l înlocui și a-i consolida inițiativa.

Artistul de la Stupca a continuat să poarte corespondență și cu noii prieteni făcuți pe Riviera (Roberto Desideri, d-șoarele Mühler etc.) și a aflat că de la plecarea sa din Nervi a început o vreme oribilă și a nins. Acolo, în luna martie, nu se mai văzuse zăpadă din 1832. Așa că nu mai avea ce regreta după schimbul făcut de la primăvara italiană la iarna stupcană.

Cu toate că boala îl ținuse de-a binelea la pat, artistul mai spera ca odată cu schimbarea vremii o să se simtă mai bine, și, împreună cu fratele său, Ștefan, să meargă la Gleichenberg sau Meran. La 8 mai 1883, gândul plecării îl preocupa intens și chiar începuse să-și facă bagajele. În acest scop, îl ruga pe Nastasi să-i trimită țintra și bastonul, ce se aflau printre lucrurile rămase. "N-aș mai avea trebuință să-mi trimiți chiar bastonul din Brașov, dar m-am datat cu el și va fi pentru slăbiciunea mea, pe promenada din Gleichenberg, foarte bun", i se destăinuia bunului său prieten.

Cu greu, primăvara începu a sosi și la Stupca. Soarele de mai a trezit, pe încetul, la viață întreaga natură bucovineană, răsfrângându-se și în grădina și "răsariu" casei parohiale de pe deal. Totul prindea viață și puteri noi, numai Ciprian Porumbescu stătea trist și, prin fereastra deschisă, din pat, privea cu jale cum trecea pe lângă dânsul bucuria de a trăi. Simțindu-se din ce în ce mai istovit de boală, spre finele lui florar, a reăsternut pe portativ, sub furtuna simțămintelor ce-i băntuiau sufletul, compoziția *Tempi passati*. Observăm că, chiar pe patul morții, imaginea Bertei îl stăpânea pe deplin, deoarece *Tempi passati* nu-i altceva decât o reluare a *Nocurnia Berta*, compusă la 22 septembrie 1879.

În seara zilei de 5 iunie, presimțindu-și sfârșitul aproape, Martirul Inimii o roagă pe Mărioara să albă grijă de bătrânul lor tată și de manuscrisele sale, pentru a nu muri odată cu el. În zorii zilei de 6 iunie 1883, când

pădurea din marginea satului clocotea de zumzet și viață nouă, în casa preotului Iraelic din Stupca se petrecea dintre cei vii unul din bărbații de seamă ai românilor de pretutindeni, artistul patriot Ciprian Porumbescu, ducând cu sine, în lumea umbrelor, o comoară de armonii neexprimate încă.

Murind înainte de a fi împlinit 30 de ani, Ciprian Porumbescu a fost îmbrăcat în costum de mire, iar concomitent cu ceremonialul de îngropăciune, s-a săvârșit și cel de căsătorie, celebrându-se astfel cununia postumă a compozitorului cu iubita-i Berta. Rămășițele pământești ale artistului român au fost înhumate în cimitirul din curtea bisericii din Stupca, în apropierea altarului la care slujea preotul Iraelic Porumbescu, iar la căpătâi i s-a sădit un tei, spre eternă aducere aminte.

De atunci, s-a îndătinat ca an de an, prin arșița și gerurile istoriei, stupcanii, după terminarea liturghiei din prima săptămână a lunii iunie, să vină cu mic cu mare la mormântul consăteanului lor, pentru a asista la slujba de pomenire a creatorului nemuritoare *Balade*. Pentru că muzica "Domnișorului Țiprian" se adresează oamenilor simpli de pretutindeni, afluxul acestora spre Stupca a fost constant, iar în prima duminică a lunii iunie 1990 a fost atât de mare, încât mașinile cu care veniseră din diverse colțuri ale țării aproape că nu-și mai aflau loc pe ulițele satului și pe pajiștile înconjurătoare.

Deși, din când în când, conjunctural, au trecut pe aici și reprezentanți ai puterii revoluate, pentru a-și legitima efemera lor existență, statonici în recunoștință i-au rămas însă Oamenii Măriei Sale din preajma fostei Cetăți de Scaun a Moldovei și de aiurea.

Spre deosebire de alte dați, datorită inițiativei Muzeului Bucovinei și a Inspectoratului Județean pentru Cultură, sponsorizați de Primăria Municipiului Suceava și S.C. "Prescon" S.A., s-a putut organiza și derula, cu mai mult fast, comemorarea a 110 ani de la trecerea în lumea umbrelor și a eternității a compozitorului patriot. Omagierea, desfășurată pe parcursul a trei zile, a început la Suceava, cu simpozionul *Ciprian Porumbescu sub zodia perenității*. La înfăptuirea lui au contribuit: o descendentă a familiei (Nina Cionca), membri ai Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (Octavian Lazăr Cosma, Titus Moisescu), profesori de la Academia de Arte "George Enescu" din Iași (Vasile Spătărelu, Mihail Cozmei, Viorel Munteanu), cercetători de la Institutul de Istoria Artei, București (Gheorghe Firca), din Brașov, Suceava etc. (Vasile Oltean, Paul Leu, Emil Satco, E.Dimitriu și Nicolae Cărlan). Manifestarea științifică a fost urmată de un microrecital susținut de pianista Cezara Dumitriu, asist.univ. la Academia de Arte din Iași, în sala Observatorului Astronomic.

Festivitățile au continuat în incinta Muzeului Bucovinei, unde s-a vizionat o diaporamă, realizată de muzeografa Alexandrina Ignat și fotograful Mihai Petru Ungureanu, expoziția documentar artistică *Ciprian Porumbescu*, s-a lansat placheta *Mihai Eminescu despre procesul "Arboroasa"*, și s-au audiat spectacolele date de corul cameral "Voces Bucovinae", dirijat de prof. Sever Dumitrache și de Ansamblul Artistic "Ciprian Porumbescu", condus de Viorel Leancă.

A doua zi, 6 iunie 1993, festivitățile au continuat la Stupca. Oaspeții, împreună cu un mare număr de poporâni veniți de prin satele risipite printre obcinele împădurite ale Bucovinei, îmbrăcați în frumoase costume naționale, au participat, cu mic cu mare, la liturghia de duminică, pe care, odinioară, o oficia și Iraelic Porumbescu. După terminarea serviciului divin, participanții s-au deplasat la cripta familiei Porumbescu, din vecinătatea altarului. Aci, la umbra uriașului tei crescut din trupul lui Ciprian, mai viguros ca cel al lui Eminescu din grădina Copou - Iași, părintele Leonti Galeș a săvârșit, pentru a zecea oară, slujba de pomenire și cinstire a tuturor membrilor familiei ce a dat țării pe creatorul operei românești.

În după-amiaza zilei comemorative a fost vizitat Complexul Memorial "Ciprian Porumbescu", în curtea căruia, la umbra brazilor și vegheați de impunătorul bronz adolescentin creat de sculptorul Dumitru Căileanu, profesor la Academia de Arte din Iași, s-a desfășurat un concert-spectacol, susținut de corul cameral amintit și de cel al Mănăstirii Sf.Ioan cel Nou, dirijat de Dumitru Florea. Omagierea artistului de la Stupca s-a încheiat, luni 7 iunie, în sala mică a Casei Culturii din Suceava, cu simpozionul *Un nume pentru eternitate: Ciprian Porumbescu*, realizat în cadrul "Serilor sucevene".

Paul Leu